

## Mūsų jubilatai

### DOC. MARIJAI GARBAČIAUSKIENEI – 80

Vieną iškiliausių Lietuvos psichologijos mokslo atstovių – Mariją Garbačiauskiene – šįmet pasitinka 81-asis pavasaris. Sveikindami jubiliatę šia ypatinga proga, linkėdami sveikatos ir kuo geriausios kloties norime priminti skaitytojams kai kuriuos jos gyvenimo, veiklos epizodus.

Doc. Marija Garbačiauskiene (Raupėnaitė) gimė 1927 metais gegužės 30 dieną Utenoje. Mokėsi Utenos gimnazijoje, ją baigė 1946 metais. Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto psichologijos specialybę. Po keleto mėnesių panaikinus psichologijos specialybę Vilniaus universitete studijas tęsė Vilniaus pedagoginiame institute (VPI) įsteigtame Pedagogikos fakultete – studijavo psichologiją, logiką ir lietuvių kalbą. Čia tuo metu dėstė tokie žymūs dėstytojai kaip prof. J. Budzinskis, prof. V. Sezemanas, I. Vabalo-Gudaičio darbų tęsėjai J. Laužikas ir A. Gučas. Studijuodama tokioje aplinkoje, anksti susidomėjo pasirinktos specialybės mokslo sritimis ir joms liko ištikima iki šiol. Jau studijų metais buvo pastebėti studentės Marijos Raupėnaitės gabumai ir kryptingumas psichologijos mokslui. 1948 metais antrakursė studentė buvo pakviesta dirbti ir iki 1950 metų dirbo VPI Psichologijos katedros laborante. Baigusi institutą 1950 metais



ir įgijusi psichologijos, logikos ir lietuvių kalbos specialybę Marija Raupėnaitė (nuo 1951 metų jau Garbačiauskiene) buvo pakviesta ir iki 1952 metų dirbo tos pačios katedros dėstytoja – asistente, nuo 1952 metų iki 1962 metų – vyresniąja dėstytoja, o nuo 1962 metų iki 1994 metų – docente. Dėstė įvairių specialybių studentams bendrąją psichologiją, raidos ir pedagoginę psichologiją, vadovavo studentų kursiniams, diplominiams darbams, jų pedagoginei ir psichologinei praktikai.

Nemenkindama pedagoginės dėstytojos veiklos Marija Garbačiauskiene ypatingą dėmesį skyrė moksliniam darbui. Dar pirmaisiais pedagoginio darbo metais, vadovaudama studentų psichologinei praktikai mokyklose, Marija Garbačiauskiene pastebėjo dažniausiai lietuvių kalbos pamokose mokinių daromas kalbos ir sakinio dalių painiojimo klaidas. Šie pastebėjimai ir paskatino ją domėtis mąstymo skyrimo ir abstrahavimo operacijų ypatumais. Ji tiria bendruosius mąstymo operacijų dinamikos mokymo procese ypatumus, ją ypač domina paauglių sąvokinio mąstymo raida, jos skyrimo ir abstrahavimo fazės. Tyrimų rezultatus skelbė Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbų leidiniuose, respublikinių ir tarptautinių mokslinių konferencijų pranešimuose.

Bendradarbiaudama su įžymiais to meto psichologais G. Vekeriu, A. Gučiu, vėliau užmezgusi ir palaikydama glaudžius ryšius su Leningrado psichologais, ypač su jų vadovu Borisu Ananjevu, Marija Garbačiauskienė parengia kandidatinę disertaciją tema „Apie skyrimo, kaip mąstymo proceso, ypatumus“, kurią 1961 metais sėkmingai apgina Leningrado universiteto mokslinėje taryboje (disertacijos vadovas – prof. B. Ananjevas. Kandidato disertacija 1993 metais nostrifikuota į daktaro disertaciją).

1962 metais Marijai Garbačiauskienei suteikiamas docentės vardas ir iki 1994 metų ji dirbo VPU psichologijos katedros docente. Pedagoginėje veikloje bendraudama su įvairių specialybių studentais, aspirantais, docentė nuostabiai derina principingumą, reiklumą su nuoširdumu, atvirumu, pakantumu, kurdama ir palaikydama šiltus draugiškus santykius. Paskelbė mokymo metodinių straipsnių spaudoje, metodinę priemonę (bendraautoris L. Jovaiša) „Mokymo ir auklėjimo psichologiniai klausimai pamokoje“, parengė originalių metodikų sąvokinio mąstymo tyrimams, sąvokų subordinacinėms koordinacinėms struktūroms įvertinti. Originalūs, ypač kruopščiai doc. Marijos Garbačiauskienės parengti mokomosios priemonės aukštųjų mokyklų studentams „Bendrosios psichologijos paskaitos“ ir vadovėlio aukštosioms mokykloms „Bendroji psichologija“ skyriai „Mąstymas“.

Ypatingą dėmesį doc. Marija Garbačiauskienė skyrė jaunųjų psichologų ugdymui, jų skatiniui mokslinei veiklai. Net keturis dešimtmečius, nuo pat institucijos įsikūrimo, ji buvo VPU studentų mokslinės draugijos psichologijos sekcijos vadovė. Jos pastangomis buvo rengiamos jaunųjų psichologų konferencijos, rengiami ir skaitomi pranešimai, nemažas būrys šių renginių dalyvių įgytas psichologijos žinias pritaikė ir išplėtojo įvairiose veiklos srityse, tapo žinomais psichologais. Tarp jų ir doc. Marijos Garbačiauskienės buvusios aspirantės, sėkmingai apgynusios daktaro

disertacijas: ilgametė VPU dėstytoja psichologė doc. Adelė Kulvičienė ir iki šiol dirbanti VDU ir VPU dėstytoja doc. Bronislava Grigaitė.

Žavėjo ir žavi ypatingu kruopštumu, reiklumu sau doc. Marijos Garbačiauskienės parengti moksliniai pranešimai, straipsniai, kiti leidiniai. Pavyzdžiu visiems gali būti jos darbų kalbos preciziškumas, lakoniškumas, minties aiškumas, liudijantis ne tik didžiulę autorės kompetenciją aptariamu, aprašomu klausimu, bet ir savigarbą bei didelę pagarbą klausytojui, skaitytojui. Iliustracija tik ką pareikštai minčiai gali būti ir jos paskesniųjų metų darbas – žymiausių XX amžiaus Lietuvos ir užsienio psichologų darbų antologija „Psichologai apie žmogaus raidą“: negalima nesižavėti antologijos sudarytojos erudicija ir dalyko išmanymu, kuriuo atrinkti žymiausių psichologų darbai, išryškintos svarbiausios mintys, džiugina doc. Marijos Garbačiauskienės parengtos įžangos, įvadai į pristatomus darbus, komentarai, po kurių net sudėtingiausias pristatomų darbų tekstas tampa aiškus, mintys suprantamos.

Doc. Marija Garbačiauskienė yra daugelio mokslinių darbų recenzentė, gintų disertacijų oponentė, psichologijos specialybės studentų baigiamųjų darbų vadovė, diplominių darbų gynimo įvairiose Lietuvos aukštosiose mokyklose komisijų pirmininkė.

Ir išėjusi į mokslinio darbuotojo pensiją, doc. Marija Garbačiauskienė aktyviai dalyvauja Lietuvos psichologų bendrijos veikloje, dosniai dalijasi patirtimi, idėjomis. Sunku būtų rasti raišdos, pedagoginės, mąstymo psichologijos klausimais besidomintį tyrinėtoją, kuris nesikreipė į doc. Mariją Garbačiauskienę ir nesulaukė pagalbos, patarimo, paskatinimo. Šiais, 2007 metais, jai suteiktas Lietuvos psichologų sąjungos narės garbės vardas.

Linkime jubilatei sėkmės, laimės, sveikatos, dar daug šviesių pavasarių, gerų minčių! Tikimės malonaus bendradarbiavimo.

*„Psichologijos“ žurnalo redkolegija*